

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תזריע תשפ"ד

המצוות והגוף

תוכן

א' - מצות מילה / א
ב' - גדולתן של הפעולות / ג
ג' - גוף קדוש / ה

כך קרה לא פעם אצל הישמעאלים, שההורים המאושרים הכינו משתה גדול לכבוד מילת בנם, אולם בהגיע היום המיוחד, חתן השמחה נעלם.

ולכן, כותב הרמב"ם, במקום להמתין עד שהנער יהיה גדול מספיק כדי לקיים מצוה זו מרצון, היא נכפית עליו עוד לפני שהוא מבין דבר וחצי דבר. אנחנו דואגים להכניס אותו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה לפני שתהיה לו ההזדמנות לסרב לכך.

מעיקרא מאי קא קשיא ליה?

והנה, יש כאן דברי תורה שמוטל עלינו להבינם. אמנם רבים הם האנשים שלא כל כך היו אוהבים את ההסבר הזה, אבל מה אפשר לעשות? כך אומר הרמב"ם!

אולם באמת דברי הרמב"ם טעונים ביאור - כי מה השאלה כאן בכלל? מדוע שנמתין עם המצוה? תהליך המילה הוא הרבה יותר נח כשהוא מתבצע על תינוק קטן, וחיתוך בשרו הרך של התינוק גורם לטראומה פחותה מזו שהיה חווה נער בוגר, שאצלו התהליך היה כבר הופך לניתוח. קיום ברית המילה בתינוק צעיר הוא בטוח בהרבה מאשר ניתוח נער בוגר.

זה גם מקל על האם, כי כשהתינוק הוא רק בן שמונה ימים, היא עוד לא הספיקה להתרגל אליו, והוא עדיין קצת זר למשפחה, כך שאפשר קצת להתאכזר אליו. לעומת זאת, אם היינו מחכים עד גיל שמונה חודשים או שמונה שנים, היינו כבר מתרגלים אליו יותר, הוא כבר הפך לחלק מהמשפחה, אולי הוא אפילו מדבר, והוא מתלונן: "אמא, אני לא רוצה!"

עלינו להבין אפוא את קושייתו של הרמב"ם. מדוע שבאמת לא נקיים את המצוה בהקדם האפשרי? היום השמיני הוא היום הטוב ביותר - זה בטוח יותר עבור

א' - מצות מילה

מה נשתנה?

הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מט) שואל שאלה הנוגעת למצוה ידועה שעליה אנו קוראים בפרשת השבוע: "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשֵׁר עֶרְלָתוֹ" (ויקרא יב, ג). הרמב"ם שואל, מדוע מצוה עלינו התורה למול את הילד בהיותו בן שמונה ימים? למה שלא נחכה עד שיהיה בר מצוה, ונניח לו לקיים את המצוה בשלב זה? כשם שהוא מניח תפילין בעצמו, כך ראוי היה שהוא בעצמו יבחר מוהל, וימנה אותו כשליח לקיים את המצוה.

אכן, כך עושים הישמעאלים עד היום, כמסורת ישמעאל אביהם הקדמון - זמן רב לפני שנולדה האסלאם. שאלה זו מטרידה אפוא את הרמב"ם. מדוע מצוה עלינו התורה למול את בנינו בגיל שמונה ימים? מדוע שהיהודים לא יקיימו את המצוה בשלב בוגר יותר, כפי שנוהגים המוסלמים?

כופין על המצוות

הסכיתו ושמעו את הטעם שכותב הרמב"ם. יתכן שזה יישמע לכם מצחיק, אבל אלו הם דברי הרמב"ם! הרמב"ם מסביר שאילו ברית המילה היתה נערכת בגיל מבוגר יותר, אזי כאשר היו נשלחות ההזמנות לברית המילה, כולם היו באים לשמוח בשמחה הגדולה - מלבד חתן השמחה בכבודו ובעצמו. אורח הכבוד היה דואג לא להיות בסביבה, ואם הוא מספיק גדול כדי לברות, יש סיכוי טוב שהוא היה עושה זאת. הוא היה מתחבא באיזה יער, ואפילו מטפס על עץ גבוה אם היה צורך בכך.

המצוה, ובאופן שהוא מקריב כביכול את דמו כבירת בינו לבין הקב"ה? האם המצוה לא היתה יותר אצילית וראויה לשבח אילו הבחור הצעיר היה עובר את התהליך הזה מתוך מטרה להביע בכך את נאמנותו לבוראו?

אילו היינו לכל הפחות ממתנינים עד שהוא יהיה בר מצוה, אזי היינו יכולים להסביר לו שיש לו כעת הזדמנות להגיע להישג גדול בעבודת ה'. הוא היה לומד ספרי מחשבה ומוסר, ומכין את עצמו למצוה. ואז הוא היה חורק את שיניו, ומוסר את עצמו לניתוח; נכון שזה כואב, ויתכן ויהיה לו אפילו מאבק מסוים, אבל הצעד הראשון הגיע מבחירה, מתוך קבלה ברצון, וכעת המצוה היא שלו לעד; הוא זכה בעבודת ה' מובחרת, והיא נזקפת לזכותו לנצח נצחים.

האם זה לא היה יכול להיות דבר נפלא כל כך? שדבר כזה ייכתב על שמנו לעד? בעולם הבא, לא היה דבר יקר ערך יותר מזה! באיזו זכות אנחנו גוזלים מכל ילד יהודי את ההזדמנות הנהדרת הזו?

מעשים לפני הכל

זה מה שמפריע לרמב"ם. קושייתו היא מדוע אנחנו עורכים ברית מילה לתינוק קטן שאין לו כלל אפשרות לבחור? אין לו שום כוונה, שום דעת, שום אהבת ה' ושום יראת ה'. הוא תינוק זעיר, ושכלו עדיין אינו מוכן כלל לעבודת ה'. מדוע אם כן אנחנו גוזלים ממנו את הזדמנות הפאר הזו?

ומה עונה הרמב"ם? אין הכי נמי - השאלה נכונה. באמת ראוי היה לדחות את המצוה עד לגיל מאוחר יותר. זה נכון, אנחנו מודים באשמה - אנחנו אכן גוזלים מהתינוק הקטן הזה את ההזדמנות הנהדרת הזו.

אלא שיש כאן שיקול נוסף. יש שיקול יסודי שאותו חייב העם היהודי לקחת בחשבון. אנחנו דואגים לענין שהוא קודם במעלה, ומגיע עוד לפני אותה גדולה של מחשבה וכוונה, והוא, שעם ישראל יהיה נאמן לה' בקיום דיני התורה - ויהי מה. זהו הענין הראשון במעלה.

ללא יוצא מן הכלל

וכדי לא להסתכן שאולי יהיה ילד כזה או אחר שינסה להישמט מקיום מצות ברית מילה - הרי לא כל אחד רוצה להיות גיבור רוח, ובמשך הזמן יתכן ותתפתח קבוצה שלמה של יהודים לא מהולים. תמיד יש את החלשים, וברגע שיש כמה מהם שלא מלו, אזי יהיו חלשים נוספים שיצטרפו אליהם. דבר כה היה הורס את משימת חייהם של אבותינו הקדושים שכרתו ברית עם השי"ת, שאומה זו תישא על בשרה, לנצח נצחים, את אות הברית, אות שמשמעותה, שיהיה מה שיהיה - הם אף פעם לא יוותרו על עקרונותיהם.

התינוק, ומקשה פחות על האם. למה שנרצה לדחות את זה?

כלים ריקים

התשובה היא, שהרמב"ם כאן מודאג מבעיה גדולה, והיא, הנושא של 'כוונה לשם שמים'. הרמב"ם ידע את מה שרבים אינם יודעים, שפעולה שנעשית ללא מחשבה, גם אם מדובר במעשה מצוה, כמוה ככלי ריק.

אמנם אי אפשר לומר שזה ריק לגמרי, שהרי סוף סוף הוא קיים מצוה, אולם אם הגוף נוכח והמחשבה חסרה - הרי שגורם חשוב ביותר חסר בסיפור. באדם ישנם שני חלקים - הגוף והשכל, וכאשר הוא עושה פעולה בגופו מבלי שהשכל שותף בה, הרי שהחלק המרכזי של אישיות האדם חסרה מהמצוה.

לכן אנחנו מתפללים בכל יום בתפילת 'ובא לציון' שהקב"ה "ישים בליבנו אהבתו ויראתו", ומוסיפים: "למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה". אתם שומעים מה שכתוב כאן? מדובר פה ביהודי שמקיים את המצוות כולן. אולם למרות שהוא עושה הכל, מכיון שהוא עושה זאת ללא כוונה נכונה, ללא אהבת ה' ויראת ה', הרי שהוא מוליד מעשים טובים, אך לידה זו היא לריק ולבהלה.

אנחנו משקיעים במצוות ממון רב ומאמצים גדולים, אולם יתכן וכל מה שאנחנו עושים זה לריק. הדבר דומה לאשה הנושאת את עובריה במשך חודשים ארוכים, אך לבסוף היא מפילה אותו ל"ע. כן הוא הדבר במי ש'מפיל' את המעשים הטובים שהוא עושה בכך שהוא עושה אותם ללא מחשבה נכונה ותכלית ראויה, ללא טהרת הלב, ללא התלהבות מכך שהוא עושה מעשה טוב; אם הפעולה שלו נעשית מתוך הרגל וללא כל מחשבה - היא חסרת חשיבות. חסרת חשיבות?! כן, זה מה שאנחנו אומרים בתפילה בכל בוקר - אנחנו מבקשים מה': "אנא, עזור לנו לקנות את הדעות הנכונות, את צורת החשיבה הנכונה, כדי שיהיה למצוות שלנו משמעות כלשהי! אחרת, אפילו אם אנחנו מקיימים את המצוות, אבל הן דומות לנפל, הם כלים ריקים".

הישג אצילי

כעת אנחנו שבים לדברי הרמב"ם, ומבינים את כוונתו; זה מה שהיה קשה לרמב"ם על כך שמצות מילה מתקיימת ביום השמיני. לא מסתבר לקיים את המצוה הכל כך חשובה הזו, בזמן שבו חלק חשוב כל כך מהמצוה - המחשבה - אינו שותף פעיל בעשייה.

האם מעשה המילה לא היה משובח בהרבה אילו היינו ממתנינים עד ששכלו של הילד יתפתח, והוא יוכל להיכנס בבריתו של אברהם אבינו מתוך הבנה במהות

הוא תמיד, שכל אחד ואחד חייב לקיים את כל דיני התורה - ללא יוצא מן הכלל.

ב' - גדולתן של הפעולות

עשייה ללא מחשבה

כעת אנו שבים לדברי הרמב"ם שבהם פתחנו; הרמב"ם מלמד אותנו שזוהי המטרה החשובה ביותר - לדאוג שהתורה תקום! גם אם לשם כך עלינו להקריב לפעמים את המעלה הגדולה של בחירה חופשית, של קיום המצוה מתוך כוונה מרוממת, בכל זאת המצוה חייבת להיות מקוימת, ללא יוצא מן הכלל. זו הסיבה שהאבא היהודי נוטל את בנו התינוק - ללא רשותו - ומל אותו.

וכך ממשיך העם היהודי לשמור בנאמנות על מצוות התורה עד היום הזה - בגלל שהאבות והאמהות היהודיים מלמדים את ילדיהם להתפלל. הילדים בכלל לא מבינים מה שהם אומרים. האם אתם לא רואים בבית הכנסת ילדים וילדות קטנים שאומרים מילים, ואפילו מתנועעים בתפילתם? לפעמים יש אנשים המותחים ביקורת על כך וטוענים: "הם הרי בכלל לא מבינים מה הם אומרים!"

"אין דבר!" אנחנו עונים לו. "שימיכו לומר את המילים". איננו מתכוונים להמתין עד שהם יגדלו ויחליטו האם הם מעדיפים להתפלל או לא להתפלל; סיכון גדול מדי כרוך בכך. ולכן אנחנו מרגילים ומלמדים אותם כבר מגיל צעיר - אנחנו מחייבים את בנינו ללבוש ציצית, ואת בנותינו להתלבש בצניעות. אנחנו מזהירים אותם לאכול רק מאכלים כשרים, לא לעבור על מלאכה בשבת, וכן הלאה וכן הלאה. קודם כל לעשות, לעשות ועוד פעם לעשות, עד שהם יגדלו.

קודם כל לעשות

אכן, ברגע שהאדם נעשה מבוגר יותר והוא כבר מורגל בדרכי התורה - הוא חלק מעם ישראל הנאמן לה' ולתורתו, והוא אדם שעושה - כעת מוטל עליו להוסיף את עבודת הדעת. כעת, כשכבר קל לו לשמור שבת הואיל והוא כבר התרגל לכך, הוא יכול להתחיל להכניס לשבת שלו את הדעות הגדולות של השבת; את הדעת של 'בריאת העולם יש מאין' ואת כל שאר הלימודים הגדולים שהשבת מלמדת אותנו. וכך גם לגבי כל שאר דעות התורה. כעת אפשר להוסיף את הדעת לאכילת מזון כשר, לתפילין, ציצית, תפילה, צניעות, וכל שאר המצוות.

ולכן קבעה התורה, ששיקול זה הינו חשוב יותר, וכי יש לו עדיפות על פני המעלה של קיום המצוה מתוך רצון ובחירה. קיום ברית המילה מתוך בחירה הינו מעלה גדולה, אולם יותר חשוב ונחוץ הוא שעם ישראל יקיימו מצוה זו ללא יוצא מן הכלל.

נכון, חלק נכבד מחיי היהודי הוא לשאוף לערכים גדולים, והתורה היא המקום שבו מוצאים את זה. התורה מלאה ברעיונות ושייכות גדולים ונעלים, ועלינו ללמוד אותם ולכוון אליהם. וחשוב שנדע שהגדולה של כל יחיד ויחיד תיקבע בעיקר באמצעות ערכים אלו, באמצעות המחשבות והדעות, כי השכל הוא זה שיוצר את האדם. כל זה נכון. אך עם זאת, היסוד המוצק שעליו נבנה הכל הוא, שהדין חייב להתקיים! איננו מוכנים לקחת כל סיכון, ולהשאיר אפילו סיכוי קל, שיהיה מי שיימנע מלקיים את ההלכה בפועל.

היינו לעג וקלס בגויים

בספרות הנוצרית, שוב ושוב מופנים דברי לעג לעם היהודי על כך שהוא נצמד ל'שורת הדין'. אנחנו מותקפים ומושמצים ומוכלמים על דבקותנו הנוקשה בקיום ההלכה. ואכן, העם היהודי סירב לוותר על קיום בלתי מתפשר של ההלכה, ועל זה ביקרו אותו ולעגו לו.

האמת היא שאותם משמיצים, המציאו במקביל מערכת חוקים **מלאכותית** משל עצמם; והם עמדו על כך שמאמיניהם יצייתו ל'שורת הדין' של החוקים שלהם. לדוגמה, מי שסירב להשתתף ב'אכילת הלחם הקדוש' של הכנסייה, אזי האינקוויזיציה, תחת הנהגתו של האפיפיור, היתה רודפת אותו. כל אחד היה מחויב לקיים את גזרותיה של הכנסייה! חוק הוא חוק!, אי, אז מדוע הנצרות בתחילת דרכה לעגה לחז"ל על דבקותם הנוקשה בקיום דיני התורה? התשובה היא ש'החוקים שלכם אינם טובים, אלא רק החוקים שלנו'. כך הוא דרכם של השרלטנים, של כל ה'אידיאליסטים', מאז ומעולם. הם מצטיינים בלבקר את האידאולוגיה שלנו.

אולם אבותינו לא שתו ליבם לדברי הביקורת והלעג, והדברים לא עשו עליהם שום רושם. עד עצם היום הזה אנחנו מקיימים את התורה בדיוק כפי שניתנה לנו, **ללא כל שינוי**. אין שום דת אחרת בעולם שלא השתנתה. הנצרות הקתולית בשום פנים ואופן אינה מה שהיא היתה לפני שנים. הם איפשרו שינויים מהותיים רבים, בעוד שאצלנו להבדיל, לא נעשה ולו השינוי הקטן ביותר. איננו מוכנים לוותר אפילו על קוצו של יו"ד מדיני התורה. איננו רשאים לוותר על כך, כי התורה אינה שייכת לנו. אנחנו מקיימים את אותה התורה כפי שניתנה לנו בסיני. ומדוע? משום שהיסוד המוצק שלנו

שהוא יהודי של כלום. זוהי הוכחה ניצחת שאין לו כלום בליבו.

לבטא את הלב

אמת המידה של האדם אינה מה שהוא טוען שיש לו בלב, אלא מה נמצא בליבו בפועל. והדרך היחידה שיוכל האדם לדעת האם הוא מטעה את עצמו או לא, היא בצורה שבה הוא מבטא את יהדותו. ללב יש ערך רק עד כמה שהוא מתבטא במעשים. אדם שאוהב לאכול בלינצ'עס, גאה במדינת ישראל וטוען שיש לו לב יהודי, אף אנחנו נאמר לו שאין בכך שום דבר יהודי. לב יהודי מתחיל בעשייה. וזה מתחיל בעשייה של הכל.

זהו 'סמל האחוה' של העם היהודי. האם אתה שומר תורה? האם אתה שומר שבת? ומה עם כשרות? בוודאי שככל שהאדם גדל עליו להוסיף הבנה, וליצוק תוכן אל תוך העשייה שלו, אולם קודם כל צריך לעשות.

כאשר מיכה הנביא בא ואמר לעם ישראל (מיכה ו, ח): "הֲגִיד לְךָ אָדָם מֶה טוֹב וּמֶה ה' דֹרֵשׁ מִמֶּךָ" - או ווה! זהו נושא חשוב! הנביא עומד ללמד אותנו שהיהדות כולה עומדת על שלושה יסודות.

ראשית: "עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט". מהו "עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט"? לקיים את הדינים. לא כפי שהעולם מתרגם את זה - "לעשות צדק". זו טעות. "עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט" פירושו לקיים את חוקי התורה. ואז ממשיך הנביא ומונה דברים נוספים. הדבר השני הוא "וְאֶהְבֶּתְּ חֶסֶד" - לאהוב לעשות חסד עם השני. לחיות חיים של עשיית טוב וסיוע לזולת. לתת צדקה, להיות חבר טוב, ולחיות בשלום עם בני אדם. והשלישי הוא "וְהִצַּנְעַתְּ לְכֶתֶם עִם אֶלְקֶיךָ" - ללכת בצנעה עם ה'. זהו נושא בפני עצמו, שבו נעסוק בהזדמנות אחרת¹, וכעת נשוב ליסוד הראשון. מהו הדבר הראשון שאותו דורש הקב"ה מאיתנו, הדבר שבלעדיו אין ערך לשום דבר? קודם כל לקיים את דיני התורה. זה קודם לכל דבר אחר. בלי זה, אין ערך לשום דבר.

מוסריות הלכה למעשה

לכן יהודים מתאספים בבתי הכנסת ובישיבות ולומדים לא רק 'צווים מוסריים' - איך להיות בן אדם טוב, איך להיות איש קדוש. את כל הדברים הללו קל מאוד לומר. אבל לא! אצלנו לא מסתפקים במילים גבוהות והצהרות אציליות. איננו יהודים רפורמים שטובים בלבד. אנחנו אמנם מדברים על צדק חברתי, ועל כמה שחשוב לעזור לאנושות. אנחנו מדברים על כך די והותר! אבל ההבדל בינינו הוא שאנחנו לא רק מדברים, אלא גם עושים!

אבל כל זה מגיע בשלב מאוחר יותר. הדבר הראשון שנדרש מאיתנו כבר מההתחלה הוא שנחנך את ילדינו לקיים את התורה ככתבה וכלשוונה. זהו ההיבט היקר והיסודי ביותר של חיי התורה - לקיים את מצוות התורה. לכן דורשת התורה מאיתנו: "וְשָׁנַנְתֶּם לְבַבְיָךְ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ" - חובה עלינו ללמד ולדבר על החוקים והדינים! על פרטי הפרטים!

מהו הדבר הראשון שאותו אנחנו מלמדים? מהו הדבר הראשון שבעלי תשובה עושים? מהו הדבר הראשון עבור עצמנו? קודם כל לקיים את מצוות התורה.

כמובן שאנחנו לומדים גם את הדעות. אנחנו לומדים מידות טובות. לומדים את דרכי הקב"ה. את השקפת התורה. אנחנו לומדים להבין את ההיסטוריה היהודית. יש הרבה מאוד מה ללמוד מלבד לימוד ההלכה. אבל בראש ובראשונה אנחנו לומדים מה לעשות ומה לא לעשות. זוהי הדרישה הבסיסית מכל יהודי. מה שיש לך בפנים - זה מה שיהפוך אותך לאדם גדול, אבל מה שאתה עושה כלפי חוץ - זה מה שקובע אם אתה שייך אלינו או לא.

"מציל בלב"

הטענה של "אני יהודי בלב" איננה מקובלת עלינו כלל וכלל. זו טענה שאנחנו שומעים מפעם לפעם, שעה שאנחנו מנסים לדבר על ליבו של יהודי שיעשה כך או שלא יעשה כך: "אבל אני יהודי בלב".

נתאר לעצמנו שה"יהודי בלב" הזה הלך לשחות בחוף הים, והוא שחה טיפ-טיפה מדי רחוק מהחוף. לפתע הוא חש התכווציות של כאב, והוא מתחיל לקרוא לעזרה. למרבה ההפתעה, המציל שנוכח באותה שעה על החוף, ממשיך לשבת בנחת על כסאו, ולהביט נכחו בנעשה.

אתה פונה מיד למציל ואומר לו: "יש שם אדם שטובע!"

"באמת?" הוא עונה.

"מה זאת אומרת 'באמת'? אתה לא רוצה לעזור לו?!" אתה מזדעק.

ומה הוא עונה לך? "בוודאי שאני רוצה לעזור לו. בליבי אני מאוד מאוד רוצה לעזור לו!"

אבל עם לב לבד אי אפשר לעשות כלום. חיי התורה מתבטאים במעשים. למען האמת, אילו באמת היה לאיש הזה משהו בליבו, הוא היה מבטא אותו במעשים. העובדה שהוא אינו עושה את המעשים הללו, מוכיחה

אנחנו - כולנו - אנשים שמיישמים את החוק. אנחנו לומדים דינים, מבררים את כל הפרטים הטכניים של ההלכה, כי אנחנו רוצים לדעת כיצד לקיים אותה. זה הפירוש של 'ממלכת כהנים' - אומה של עושי-חוק. אנשים ונשים, נערים ונערות, עשירים ועניים, זקנים וצעירים - כולנו שומרים את דיני התורה. כמובן שאנחנו מבינים שטמונים כאן יסודות גדולים, וככל שהאדם מתבגר, כך עליו להתאמץ ולהבין את היסודות הללו. אולם הדבר הראשון - בתחילת הדרך כמו גם בהמשכו - הוא, תמיד לקיים את ההלכה, ככתבה וכלשוונה.

האש ממשיכה לבכור

לכן הקב"ה אוהב אותנו. כך הוא אמר על אברהם אבינו ע"ה: "כִּי יִדְעֶתְיוּ" - 'דעתי עליו' - פירוש, 'אני אוהב את אברהם'. ומדוע אני אוהב אותו? "לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אֲחֻרָיו" - משום שהוא עתיד לצוות על בניו ועל ביתו אחרי 'וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה'" - הוא יודא שהם ישמרו הכל.

כשאברהם אבינו לקח על עצמו איזה ענין, הוא התכוון לכך ברצינות. הוא לא ילך לאיבוד עם מליצות למיניהם. הוא לא ילך לאיבוד עם אידאולוגיות נבובות, עם הצהרות ריקות מתוכן. הוא ידבק בחוקים שלי בטוב וברע, והוא יראה שבניו יעשו כך גם הם. הוא ילמד את דיני התורה, ויודא שזרעו אחריו ישמרו את כל הלכותיה, כדת וכדין.

וכשאברהם אבינו דרבן את יצחק ואמר לו: "בני, אני רוצה שתציית לדיני התורה", הוא אמר זאת עם אש כל כך גדולה, עד שנכנסה לדמו של יצחק, והיא לא מפסיקה לבעור עד היום הזה. קיום דיני התורה - זהו העם היהודי. עד היום הזה, אבא יהודי כועס אם הוא רואה את ילדו עובר על ההלכה. הילד לומד מאביו, וגם הוא כועס על בנו. "אתה לא מבין?! אתה לא רוצה?! מצטער! זה לא רק אתה. עם ישראל כולו סומך עליך".

וכך יהיה עד סוף כל הדורות. האומה היהודית לעולם לא תפסיק לשמור על דיני התורה. אמנם למרבה הצער ישנם כאלה שמושפעים על ידי הגויים, והם אמנם יתעו ויאבדו. אולם למרות כל אותם ענפים שנושרים מהעץ, הרי שגזע העץ ישאר לעד, כי אנחנו נאמנים למצוות. אנחנו עם הנצח, ואנחנו נמשיך לקיים את מצוות התורה עד סוף כל הימים - ללא כל שינוי, ולו הקטן ביותר. עבר כבר זמן רב. אילו ניתן היה להזיז ולשנות אותנו - זה כבר היה קורה מזמן. אבל לא השתנינו ולא נשתנה. אנחנו נמשיך לעשות ולעשות - יהיה מה שיהיה.

המציאות היא שהציבור שנותן הכי הרבה צדקה הוא ציבור שומרי התורה. זו עובדה! היכן בעולם ניתן למצוא אנשים שמפרישים עשרה אחוזים מהכנסותיהם לעניים? אצל יהודים שומרי תורה, זה מצוי בכל מקום. היכנסו לבית כנסת בויליאמסבורג או בבורו פארק, ותראו שבכלל אי אפשר להתפלל שם מרוב מבקשי צדקה. ואנשים נותנים.

יש כל מיני ארגונים של סיוע ועזרה. בכל חתונה יהודית, זוכים המשתתפים לקבלת פנים מיוחדת על ידי וועדה של ממש. ובהלוויה ה"י, מסתובבים יהודים עם קופות צדקה. יהודים שומרי תורה נותנים יותר מכל אחד אחר. ולמה? כי היהודי שומר התורה הוא אחד **שעושה**. הוא אינו יהודי בפה ולא יהודי בלב - הוא גם כזה, אבל הוא גם יהודי **במעשה**.

ממלכת משפטנים

כך אמר לנו הקב"ה בתחילת ההיסטוריה שלנו. הוא אמר למשה רבינו לצוות את עם ישראל להתכונן למתן תורה, ולומר להם: "וְאִתָּם תְּהִיוּ לִי מִמְלַכֵּת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" (שמות יט, ו). 'ממלכת כהנים' פירושה אומה של 'משפטנים'. אנשים רגילים לתרגם את המושג 'כהן' כ'איש דת', אך לא, 'כהן' אינו 'איש דת'. 'איש דת' נתפס כאדם הטוען לקדושה ולכוחות מיוחדים, הוא לובש בגדים מיוחדים ועושה עליך רושם חיזוני.

אך לא! ניקח לדוגמה יהודי, רוכל פשוט שלובש כובע מרופט ומסתובב עם עגלת רוכלים. אך היהודי הזה לובש טלית קטן, ויתכן אפילו שציציותיו משתלשלות מבחוץ. האיש הזה אוכל רק אוכל כשר. בזרועו של היהודי הזה עדיין ניכרים סימני כריכות התפילין שהניח הבוקר. האיש הזה לא יעשה שום מלאכה בשבת קודש. עגלת הרוכלים שלו מושבתת כליל בשבת.

הוא איש קדוש משום שהוא 'איש דת', אבל לא במובן שבו נתפס המושג הזה אצל העולם, אלא הוא כהן - אדם שמציית לדיני התורה. ואם הוא לא יודע מה הדין, הוא הולך לשאול מישהו: "מה הדין במקרה הזה והזה?" הוא מוכרח לדעת מה מותר ומה אסור לו לעשות.

כאשר רעייתו פותחת עוף ומוצאת שם ממצא חשוד, הוא רץ לרב ושואל, "מה הדין אם מוצאים מחט בתוך הקורקבן של העוף?"

אנחנו עם של 'משפטנים', אבל איננו כמו המשפטנים שלומדים משפט כדי לדעת כיצד לעקוף את החוק.

מחצית מכמות העופרת של עיפרון. יתכן וכמות החנקן הקיימת באדם מספיקה כדי למלא שקית נייר. וכן הלאה. המים אמנם היו מצטברים לכמות גדולה למדי, אולי מספר גלונים של מים. אבל האדם אינו רק הסך הכולל של חומרים אלו. הוא משהו שונה לחלוטין.

ולא בגלל שיש לו נשמה, הנשמה היא נושא חשוב ביותר, אולם הנושא שלנו כעת הוא הגוף. וחלק נכבד מתפקידנו בחיים הוא ליצור משהו חדש מהגוף שלנו. כפי שגופנו הופך למשהו שונה לחלוטין באמצעות ערבוב של יסודות מסוימים, כך תפקידנו הוא לשנות את הגוף באמצעות הוספת יסוד אחד נוסף אל תוך התרכובת הכימית הזו. גופו של יהודי יכול, כל עוד רוח חיים בו, להמשיך ולהשתנות. כיצד? באמצעות מעשה המצוה - הפעולה הפיזית של עשיית מצוה.

האיש מקדש בו ובשלוחו

זהו ענין שצריך לחשוב עליו. כל מצוה שאנחנו עושים, מחוללת שינוי בפחמן ובחמצן ובחנקן שבגופנו, והכימיקלים משתנים בפועל. כפי שהם משתנים כאשר הם מתחברים יחד, כך הם משתנים כאשר הם מתחברים עם המצוה. המצוה היא הַרְזָה, האנזים, שמשנה את ההרכב הפיזי של היסודות הללו, והגוף משתנה.

זו הסיבה ש"מצוה בו יותר מבשלוחו" (קידושין מא, א). ניקח לדוגמא חתן שמתחתן היום בערב, אבל הוא מדי עסוק בשביל להשתתף בחתונה, והוא מחליט להישאר בבית. והוא אכן יכול לנהוג כן, ולשלוח שליח שיקדש את כלתו. כמו ברוב המצוות, אפשר לקדש אשה על ידי שליח, ואין בכך כל בעיה הלכתית; אמנם אף אחד לא יעשה זאת בפועל, אבל על פי דין אין בזה שום פקפוק. החתן יכול לשלוח מישהו אחר שיעמוד במקומו תחת החופה, ויאמר לכלה: "הרי את מקודשת לר' חיים חתן דגן ששלח אותי עם טבעת זו, כדת משה וישראל".

כך גם הכלה, במקרה שהיא מדי עסוקה, או שאולי היא רוצה לצאת לטייל קצת עם החתן; הם יכולים שניהם לטייל בשדרה בעוד השליח שלו והשליח שלה נמצאים באולם השמחות, והשליח שלו נותן את הטבעת לשליח שלה ואומר: "הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לפלוני ששלח אותי בטבעת זו כדת משה וישראל". זה חוקי לחלוטין.

אולם הגמרא ממליצה לחתן ולכלה להיות נוכחים. מדוע? משום ש"מצוה בו יותר מבשלוחו". עלינו ללמוד את היסוד הזה, כי זהו הרעיון שאותו הזכרנו, שגוף האדם מתרומם ומתקדש על ידי מעשה טוב שהוא עושה.

ג' - גוף קדוש

תשובתו של הביולוג

אכן, עלינו להבין שהלימוד הזה שלמדנו מהרף הנימול לשמונה, היסוד הגדול של עשייה שאין אין בה דעת ובחירה - עשייה דינית גרידא, איננה רדודה כפי שהיא עלולה להיתפס. כי מלבד מכל מה שדיברנו עד כה, שהעשייה - קיום הדינים, היא הדבק השומר על אומתנו כעם ה', יש בעשייה יותר מענין זה בלבד.

יש כאן רעיון מופשט שצריכים להבין: והוא - מה אנחנו? מהו בן אדם? אני רוצה לענות קודם כל מנקודת מבט ביולוגית. ממה עשוי האדם?

התשובה היא, שהאדם עשוי מכימיקלים. אנחנו בעצם עשויים מגזים. אנחנו מורכבים משבעים אחוז מים, ומים הם בעצם אדים. בסופו של דבר, לאחר המוות, המים עוזבים את הגוף ושבים לאטמוספירה. חמצן הוא אחד הרכיבים המרכזיים של הפחמימות, חלק מהגוף הביולוגי, ואם כן גם הוא ישוב לאטמוספירה. נמצא אפוא שבניתוח הסופי של הדברים, אנחנו בעיקר עשויים מאוויר. אנחנו כלום. אנחנו הבל - שפירושו נשימה, ובלטינית 'וניטס'. אנחנו מורכבים מחומרים שהם בעצמם מייצגים כמעט שום דבר. והשאלה אפוא היא, כיצד זה שמספר רכיבים, שכל אחד מהם בפני עצמו הוא הבל, הוא כלום, יוצרים יחדיו את הגוף האנושי?

מים דליקים

כדי לפתח את הנושא הזה, ניקח את המים כדוגמא. כידוע, הנוסחה של החומרים המרכיבים את המים היא H₂O, שפירושו - שתי מולקולות של מימן ומולקולה אחת של חמצן. אולם המימן והחמצן - שניהם גזים, שאם יקחו אותם ויערבבו אותם יחד, הם לא יצליחו להרוות את צמאונו של אף אחד. הם גם לא יצליחו לכבות אש. להיפך, החמצן הוא חומר דליק, וכך גם המימן. כל התכונות המיוחדות למים אינם נמצאים בשני הגזים המקוריים. מה אנחנו רואים אם כן? שהתערובת של שני הגזים יוצרת ישות חדשה שאין לה קשר לחומרים המרכיבים אותה, בצורתם המקורית. ליסודות המקוריים אין אפילו מאפיין אחד מאלו הקיימים בתוצאה הסופית.

אז אם נחזור כעת לאדם, אנחנו מבינים שאמנם הוא עשוי מתרכובת של יסודות כימיים, אולם הוא אינו הסך הכולל של אותם יסודות. האדם אינו רק פחמן וחנקן ומים וכל אותם יסודות המרכיבים את גוף האדם. כמות הפחמן הקיים בגוף האדם, מספיקה כדי ליצור אולי

בדמה, התאספו כמה כלבים, רחרחו את דמה, והחלו לטרוף אותה.

באותה העת היתה מהומה גדולה, ואף אחד לא שם לב למה שקורה, שכן התבצעו אז הרבה הוצאות להורג; יהוא הוציא להורג את עובדי האלילים. אולם לבסוף, לאחר שסיימו את המלאכה, חיפשו את גופתה של איזבל על מנת לקבור אותה. אחר הכל היא היתה נסיכה, והם ביקשו לקבור אותה בצורה נאותה. אולם כשמצאו אותה, גילו שכל גופה נאכל על ידי הכלבים מלבד ידיה ורגליה.

והנה, כלבים שהיו מסוגלים לאכול את גופתה של איזבל, בוודאי לא היו מפונקים מכדי לאכול את הידים והרגלים, ולכן החיילים שמצאו אותה אמרו שבוודאי היתה סיבה מדוע נשאר ידיה ורגליה. ואז נזכרו החיילים שלמלכה איזבל היו כמה מעלות טובות. היא אמנם חיה בארמון, אבל כאשר שמעה קול נגינה של תהלוכת כלה שעוברת בסמוך, היא היתה יוצאת מהארמון על מנת לשמח את הכלה, והיתה מוחאת בכפיה ורוקעת ברגליה. זו מצוה! לשמח חתן וכלה! היא עשתה מצוה בידיה ורגליה! וזו הסיבה שאברים אלו נשארו. כך אומרים חז"ל (ראה טור אהע"ז סי' סא בשם המדרש; פרקי דרבי אליעזר פרק יז), שידיה ורגליה של איזבל לא נאכלו על ידי הכלבים, משום שהיא היתה משמחת את הכלה בידיה ורגליה.

תחייתו של הגוף²

והנה, הסיפור הזה מסופר בנביא עבור מטרה מסוימת. גופו של היהודי, גם אם הוא קבור באדמה ועתיד להתכלות, אינו הולך לאיבוד. משום שהגוף הגשמי אינו רק היסודות הכימיים שמהם הוא מורכב. אותם יסודות כימיים הופכים למשהו חדש לחלוטין כאשר הם מתחברים עם מעשה המצוה. פעם זה היה לא יותר מבשר; זה היה גוף רגיל למדי. אולם כעת זהו חפץ של קדושה גדולה.

לכן הגוף היהודי אף פעם לא הולך לאיבוד. לא רק שהאומה המתמסרת לקיום מעשי המצוות אף פעם לא תאבד, אלא שכל גוף וגוף של יהודי לא יאבד בזכות אותן מצוות.

זהו אחד הלימודים הגדולים של התורה: "ונאמן אתה להחיות מתים". זה אחד מיסודות התורה, שהקב"ה עתיד להחיות את המתים - הגוף היהודי אינו כלה. הגוף הוא נצחי! וזהו יסוד נפרד מנצחיותה של הנשמה. כן, בוודאי שהנשמה היא נצחית. הנשמה מגיעה מהקב"ה, והיא נצחית כפי שהוא נצחי. אולם הגוף גם הוא נצחי! אם הגוף מעוטר בקדושה מכח מעשי המצוות, גם הוא יזכה לחיות לנצח.

מי יקבע את המזוזה?

זוהי נקודה חשובה שרוב בני אדם מעולם לא נתנו את דעתם עליה. לקדש את הגוף עדיף. כל מה שיוכל האדם לעשות בעצמו ישנה לא רק את נשמתו, לא רק את הדעת שלו, אלא גם את הגוף הגשמי שלו.

אם לדוגמא, אתה צריך לקבוע מזוזה בביתך, הרי שאתה יכול להזמין נגר יהודי שיעשה את זה עבורך, והוא בוודאי יעשה זאת בצורה יפה ומסודרת. אתה יכול לשלם לו לקבוע עבורך את כל המזוזות בביתך. אבל אם הגעת לכאן לשמוע את השיחה הזו, אתה תחליט לעשות זאת בעצמך. מדוע? כי כשאתה עושה מצוה בגופו, הגוף מתקדש. לכן אנחנו מברכים טרם עשיית המצוה "אשר קדשנו במצוותיו" - הגוף שלנו מתקדש על ידי המצוה.

כמוכן וכמוכן שהנשמה מתקדשת. אולם עלינו להבין שהגוף אף הוא נהיה קדוש. כן, הגוף. היד שקובעת את המזוזה בפתח, מתרוממת על ידי מצוה זו. היד משתנה; היא מתעלה. החומר שממנו נוצר הגוף שלך הופך כעת למשהו שונה לחלוטין. כפי שהוא השתנה לחלוטין מהפחמן והחמצן והחנקן שממנו נוצר, כך גם כעת, נוסף בו משהו חדש - הרוחניות של המצוה. הרוח חודרת אל תוך החומרים הללו והופכת אותם לשונים עוד יותר מכפי שהיו קודם לכן.

אפילו בלי שום דעת ובחירה חופשית, עצם העובדה שקיימת את דרישות ההלכה, גורמת לשינוי בהרכב הכימי של גופך. אין ספק שכל שתשקיע מחשבה רבה יותר במעשה שלך, כך תקבל ממנו יותר ויותר, אולם עצם עשיית המצוה באמצעות הגוף, המצוה לכשעצמה היא הזכות שמקדשת את הגוף, ויוצרת שינוי בהרכב הכימי של הגוף.

מזון כלבים מלכותי

אני רוצה לספר לכם סיפור, רק כדי להדגיש את הנקודה הזו. בנביא (מלכים ב' פרק ט) מסופר אודות איזבל המלכה, שהיתה אשה מרשעת שעבירות רבות היו תלויות בצווארה. היא היתה גיורת ממדינת צידון השכנה, והיא הביאה עמה אלילים משונים, והיא החלה את העבודה זרה אצל עשרת השבטים. ואז היא הוציאה להורג את נביאי ה' האמיתיים. איזבל היא דוגמא של אשה מרשעת.

ואז הגיע הנביא וניבא שיום יבוא והיא תיאכל על ידי הכלבים. זה מה שהנביא אמר, שהיא תהפוך למזון כלבים. והיום הזה אכן הגיע - זה סיפור ארוך, ואנחנו נקצר בו - הגיע היום שבו משרתיה דחפו אותה מהחלון והיא מתה מהנפילה. ובעודה שוכבת שם, מתבוססת

הדלתות. אולם כשחזרתי, שוב גיליתי את אותו חסר-בית ישן במושב האחורי. שאלתי היא, מאי קא משמע לך - מה מנסה הקב"ה לומר לי?

תשובה:

התשובה היא שקא משמע לך טובא - הקב"ה מלמד אותנו דברים רבים. אני לא אגיד לך הכל, אבל אני כן אגיד לך דבר אחד. הקב"ה מלמד אותך כמה שפר עליך גורלך שאתה לא האיש הזה. לך יש בית!

להיות חסר בית זו רחמנות של ממש. אני לא מדבר על הרשעים, אותם שיכורים ומכורים לחומרים אסורים - להם מגיע את מה שהם מקבלים. אך ישנם חסרי-בית מסוימים שהגיעו למצבם שלא באשמתם.

לדוגמא, יש באזור שלנו אשה בלתי שפויה שפעם היתה מן היישוב. פעם היא היתה בעלעבוסטע. היה לה בית משלה. וכעת היא דוחפת עגלה קטנה שבה מונח כל רכושה עלי אדמות. היכן היא ישנה בלילה? היא שוכבת מכוסה בסמרטוטים.

והיא עצובה. היא יושבת לבדה על הספסל בפארק. היא מנסה לישון אבל אינה מצליחה להירדם. מי יודע איפה היא ישנה אמש?

ממש רחמנות עליה. פעם היה לה בית משלה, מטבח משלה עם מקרר, חדר שינה משלה, גם מכשיר טלפון. היה לה כל מה שצריך להיות בבית. וכעת אין לה דבר מלבד עגלה קטנה. זה ממש רחמנות. הלב נשבר.

איני יודע מה אנחנו יכולים לעשות למענה, כי היא לא שפויה, והיא לא מסכימה שיעשו בשבילה שום דבר. אבל יש לפחות דבר אחד שכן תוכל לעשות למענה, והוא - להודות לה' על כל מה שלך יש ולה אין.

חסרי-הבית צריכים ללמד אותך כמה שפר עליך גורלך שיש לך בית. אתה חוזר הביתה בערב, נועל את הדלת, והנה, יש לך פרטיות. אם יש לך אשה - עוד יותר טוב. ילדים, משפחה; זה אושר. וגם חם ונעים לך בבית. יש לך מים זורמים. יש לך חדרי נוחיות מסודרים. יש לך מיטות. יש לך כל כך הרבה דברים.

האמת היא שאם תתחיל לספור את הברכות שלך, לא תדע מה לעשות מרוב הדברים שיש לך. אבל כדאי שתתחיל לספור אותם תכף ומיד. ולאט לאט חיך הופכים למאושרים. התכלית של חסרי-הבית היא לגרום לך לשיר לה' כל היום כולו על מה שהוא נותן לך.

והמתנה החשובה ביותר היא "אתה חונן לאדם דעת" - הוא נותן לך שפיות. שפיות היא מתנה נפלאה.

אז כשאתה רואה אדם חסר-בית, חשוב על כך. אשריך! כמה טוב לך! זוהי מטרה חשובה ביותר שבגללה שלח לך ה' את האיש הזה אל תוך הרכב.

ובבוא העת, הגוף ישוב ויחיה, עם כל מעלות שלמותו. יהיה זה גוף יפה והדור, השלם בכל מיני שלמויות, והוא יתאחד עם הנשמה רק בזכות הקדושה שבו.

ממלכת כהנים וגוי קדוש - לנצח

ולכן, כל החוקים והדינים הללו, שאותם אנחנו מטילים על הגוף היהודי, אינם דברים שטחיים גרידא. על ידי קיום המצוות, אנחנו הופכים לנצחיים. בזה שאנחנו לוקחים את התינוק בן שמונת הימים ומלים אותו, אנחנו מעניקים לו מעלה נצחית. גופו הופך לדבר נצחי באמצעות מצוה זו.

כשמחנכים ילד להניח תפילין, ללבוש ציצית, לאכול רק מזון כשר ולהתלבש בצניעות, אנחנו הופכים את גופו למשהו נצחי, ובהגיע זמנו - ובסוף יגיע זמנו של כל אחד - לא יהיה זה סוף קיומו של הגוף. אצל אחרים, 'מוות' אינו יותר מבור באדמה, אולם היהודי יודע שגופו ונשמתו עתידיים לשוב ולהתאחד. גם הגוף אינו יכול להיאבד, בזכות העמל שהשקיע בו היהודי, לקדשו באמצעות מעשי המצוות.

זהו אפוא היסוד הגדול שלמדנו. הן אמנם שאנחנו נמשיך להיות "ממלכת כהנים" - אומה של מקיימי הלכות, לנצח נצחים, משום שזהו הבסיס האיתן של היהדות. אולם זה לא הכל. אנחנו הופכים גם ל"גוי קדוש". בעצם העובדה שאנחנו עושים ועושים, ועושים עוד ועוד, המצוות יוצרות ומחוללות שינוי כימי בגופנו. אנחנו קוראים לזה שינוי כימי, אבל זה יותר משינוי כימי, כי זה נצחי; זהו שינוי שגורם לגוף לחיות לנצח. וזו הסיבה שאנחנו נמשיך להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש - לנצח.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתקדשים באמצעות המצוות

מצות ברית מילה מלמדת אותנו שאנחנו נכנסים לברית של קיום המצוות עוד לפני שאנחנו מסכימים לכך. תפקידנו הוא לקיים את המצוות, בין אנחנו מבינים אותן ובין אם לא, ודבר זה משנה את גופנו. גופנו הופך לגוף יהודי קדוש באמצעות פעולות גשמיות של מעשה מצוה. השבוע, בעודנו אומרים את המילים "אשר קידשנו במצוותיו", נזכיר לעצמנו בלי נדר שהפעולה הפיזית הזו שאנחנו עושים, הופכת ומשנה אותנו לנצח נצחים.

שאלה:

חניתי את רכבי בשדרה כדי להיכנס לאיזו חנות, וכאשר חזרתי לרכב, גילתי אדם חסר-בית ישן במושב האחורי. התקשרתי למטרה שהגיעה וגירשה את האיש מהרכב. לאחר מכן נסעתי מרחק של שני רחובות, ושוב עצרתי כדי לבצע מטלה כלשהי, והפעם הקפדתי לנעול את כל